

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

GESKIEDENIS V1

NOVEMBER 2024

ADDENDUM

Hierdie addendum bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1: HOE IS DIE LEWENS VAN BERLYNERS IN 1961 DEUR DIE OPRIGTING VAN DIE BERLYNSE MUUR GEAFFEKTEER?**BRON 1A**

Die bron hieronder is geneem uit 'n artikel 'Berlin Local Life' wat op 31 Maart 2015 deur D Rhodes in die *Travel Guide* geskryf is. Dit verduidelik waarom die Berlynse Muur in Augustus 1961 opgerig is.

Oprigting van die Berlynse Muur het vroegoggend op Sondag 13 Augustus 1961 begin. Dit was 'n desperate poging – 'n doelgerigte (effektiewe) stap deur die Duitse Demokratiese Republiek (DDR) – om te keer dat Oos-Berlyners uit die Sowjet-beheerde Oos-Duitse staat na die Weste van die stad ontsnap, wat toe deur die Amerikaners, Britte en Franse beset is.

Berlyn se unieke situasie as 'n stad in die middel van die Sowjet-besettingsone van Duitsland, waarvan die helfte deur Westerse magte beheer is, het dit 'n fokuspunt vir spanning tussen die Geallieerdes en die Sowjetleë gemaak waar botsende ideologieë langs mekaar toegepas is.

Soos wat meer en meer mense in die Sowjet-beheerde Ooste egter deur kommunisme en die toenemende onderdrukkende ekonomiese en politieke omstandighede ontnugter (teleurgestel) is, het 'n groeiende aantal begin om oor te loop (weg te loop) na die Weste. Daar is beraam dat teen 1961 ongeveer 1 500 mense per dag na die Weste gevlug het, wat beide die geloofwaardigheid en, nog belangriker, die arbeidsmag van die DDR, skade berokken het. Gerugte oor 'n muur het spoedig begin versprei en dit was nie lank daarna wat daardie gerugte 'n konkrete realiteit geword het nie.

Gedurende 'n meesterlik beplande operasie, wat net 24 uur geneem het, is die strate van Berlyn opgebreek, versperrings met plaveistene is opgerig, tenks is by kritieke plekke en duikweë ontplooi en plaaslike spoorwegdienste is onderbreek, sodat die Weste van Berlyn binne een dag heeltemal van die Ooste afgesluit is. Vanaf daardie selfde dag is inwoners van Oos-Berlyn en die DDR nie meer toegelaat om die Weste van die stad binne te gaan nie – die 60 000 wat pendelaars (reisigers) was, ingesluit.

[Uit 'Berlin Local Life', *Travel Guide* deur D Rhodes]

BRON 1B

Die bron hieronder is geneem uit 'n boek met die titel *The Great Power Conflict After 1945* deur P Fisher wat 'n historikus was. Dit sit die beskrywings uiteen van polisieersant, Hans Peters, en hotelwerker, Ursula Heinemann, wat ooggetuies was van die gebeure wat op 13 Augustus 1961 in Berlyn plaasgevind het. ...

Hans Peters was op grensdiens in die Franse Sektor van Wes-Berlyn. Ses vragmotors met brandende hoofligte het om 2.20 vm. met 'n geraas na hom toe aangery gekom. Hulle het tagtig jaart [1 jaart = 0,914 meter] van hom af gestop. Die straat was binne oomblikke vol gewapende soldate wat masjiengewere opgestel het wat op die Franse Sektor gerig was. Twee wagte wat rolle doringdraad gedra het, het nadergekom. By die onsigbare grenslyn tussen die Sowjet en die Franse Sektore het die troepe die straat afgesper (geblokkeer). In die huise het niemand geroer (beweeg) nie.

Ursula Heinemann het om 4.45 vm. in haar Oos-Berlynse woonstel vir nog 'n werksdag by die Plaza Hotel in Wes-Berlyn wakker geword. Sy het na die nabygeleë stasie gestap en na die kaartjietoonbank gegaan. 'Nein! Nein! [Nee! Nee!] Vat jou pfennigs (geld) terug! Alle ritte na Berlyn is verby.' Ursula het op daardie oomblik gesien dat vyf gewapende Oos-Duitse vervoerpolisiemanne na haar toe op pad was. Sy het omgedraai en na haar woonstel teruggehardloop. 'Hulle het die grens gesluit!' Die trapportaal en gange van die woonstelle was baie vinnig vol mense wat geskree en gehuil het. Sy het besluit dat sy na die Weste moes oorloop. Maar hoe? Sy het naby die Amerikaanse Sektor deur 'n boord (plantasie) gesluip en die doringdraadgrens bereik. Ursula het op haar maag vorentoe gekruip. Sy het gevoel hoe skeur die doringdraad haar vel. Sy het uiteindelik 'n grenspos bereik. 'n Oomblik later was sy in Wes-Berlyn.

Oos-Duitse polisie en soldate het teen vroeggoogend die stad in twee gesny (verdeel). Die afbakeningsoperasie het voortgegaan. Slegs 'n paar kruispunte (grensposte) het oopgebly, beskerm deur tenks, pantsermotors en waterkanonne. Party mense was nogtans vasberade om hulle lewens te waag om van Oos na Wes oor te loop.

[Uit *The Great Power Conflict After 1945* deur P Fisher]

BRON 1C

Die uittreksel hieronder is uit 'n koerantartikel met die titel 'Revealed: Tragic Victims of the Berlin Wall', deur T Paterson vir die Britse *The Independent*-koerant wat op 12 Augustus 2006 verskyn het. Dit vestig die aandag op die Oos-Berlyners se reaksie op die oprigting van die Berlynse Muur.

Siegfried Noffke was 'n 22-jarige wat van sy gesin geskei is deur 'n belangrike, tragiese (hartseer) gebeurtenis wat die wêreld verstom het. Noffke, 'n Oos-Berlyner, het daardie aand by familie in kapitalistiese Wes-Berlyn gekuier. Soos honderde ander het hy die oggend van 13 Augustus na 'n kruispunt (grenspos) na Oos-Berlyn teruggekeer, maar gevind dat dit deur grenspolisie met masjiengewere afgesper (geblok) is. Sy enigste kans vir kontak met sy vrou en dogter, wat in Oos-Berlyn was, was om oor die doringdraadskeiding vir hulle te waai.

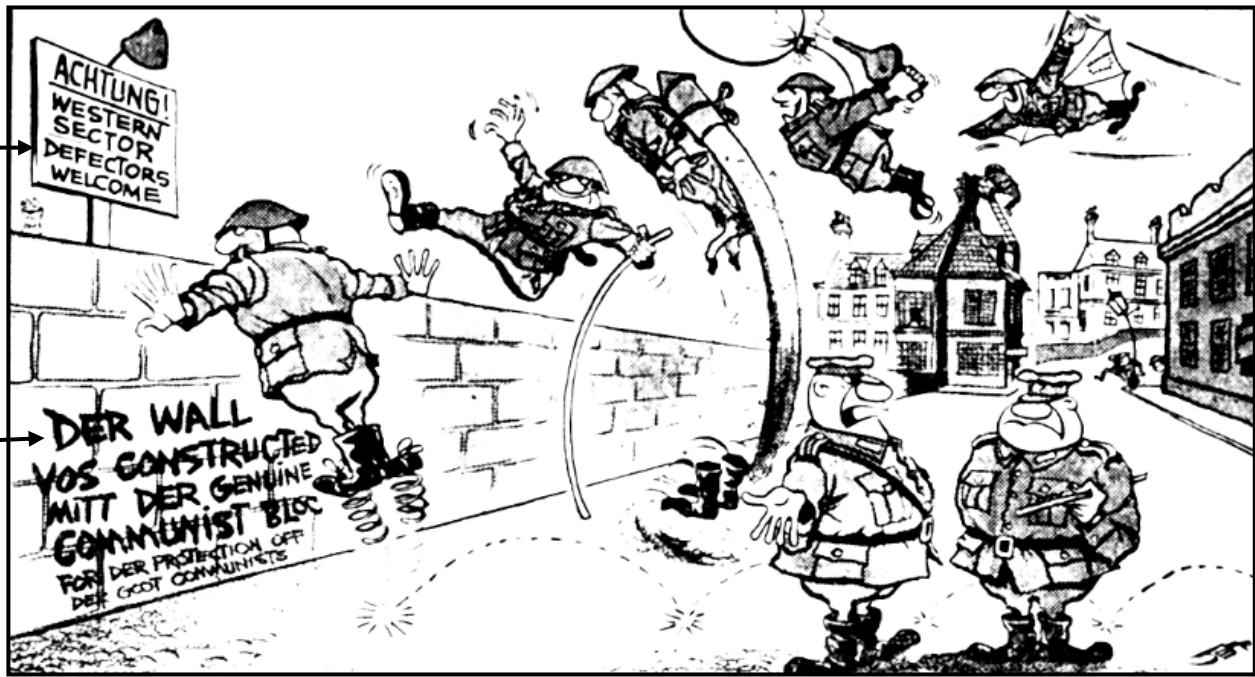
Hy het besluit dat sy enigste kans was om sy gesin na die Weste te smokkel. Hy het by 'n groep aangesluit wat begin het om 'n tunnel van Wes-Berlyn se Sebastian Strasse, in die vervalde distrik van Kreuzberg, te grawe met die doel om onder die Muur in Oos-Berlyn se Heinrich Heine Strasse, 'n afstand van ongeveer 200 jaart, deur te breek.

Die tunnelgrawers het die oggend van 28 Junie 1962 byna hulle doelwit bereik. Minder as 'n jaart se grond het hulle van 'n kelder in 'n huis in die Oos-Berlynse straat geskei. Maar toe Noffke en sy span deurbreek, is hulle deur Oos-Berlyn se berugte Stasi geheime polisie ingewag. Noffke, een van die eerstes uit, is onmiddellik met 'n masjiengeweer doodgeskiet. Sy kollegas is in hegtenis geneem en het weens 'anti-regeringsprovokasie' (uitdaag van die regering) tereggestaan. Jurgen Henning, 'n Stasi-mol (spioen), het al aan die begin, sonder die wete van die tunnelgrawers, by die groep aangesluit en die Oos-Berlynse owerhede ten volle oor hulle aktiwiteite ingelig. Noffke se vrou is in Oos-Berlyn weens 'anti-Kommunistiese sameswering (sameswering teen kommunisme)' tronk toe gestuur.

[Uit *The Independent*-koerant, 12 Augustus 2006]

BRON 1D

Die spotprent hieronder, deur J Hook, het op 29 Augustus 1961 in *The Mercury*-koerant in Australië verskyn. Dit beeld Oos-Berlynse soldate uit wat probeer om na die Westerse Sektor van Berlyn oor te loop.

'Die manne is besig om al hoe meer senuagtig ('jumpy') te raak soos wat die Berlynse Krisis verdiep, Kameraad ...'

[Uit https://www.geoffhook.com/archive/get_archive.cgi?image=1961/08/jeff290861
Toegang op 10 Maart 2024 verkry.]

**DIE MUUR IS OPPERIG
DEUR DIE WARE
KOMMUNISTIESE BLOK
VIR DIE BESKERMING VAN
DIE GOEIE KOMMUNISTE**

**AANDAG!
WESTERSE
SEKTOR-
OORLOPERS
WELKOM**

VRAAG 2: HOE HET DIE NEDERLAAG VAN DIE SUID-AFRIKAANSE WEERMAG (SAW) BY DIE SLAG VAN CUITO CUANAVALLE IN ANGOLA IN DIE LAAT 1980's TOT VREEDSAME ONDERHANDELINGE IN SUIDELIKE AFRIKA GELEI?

BRON 2A

Die bron hieronder is 'n uittreksel uit die boek, *The Mission: A Life for Freedom in South Africa*, deur D Goldberg, 'n wit anti-apartheid-aktivis. Dit verduidelik hoe Kuba en sy bondgenote daarin geslaag het om die Suid-Afrikaanse Weermag (SAW) uit Cuito Cuanavale, in Oos-Angola, te verdryf.

1987 was 'n keerpunt in suidelike Afrika. Die finale konfrontasie het by Cuito Cuanavale in Oos-Angola plaasgevind tussen Kubaanse en Angolese militêre magte wat gesamentlik die Suid-Afrikaanse magte en Savimbi se National Union for the Total Independence of Angola (UNITA) gekonfronteer het. Dit was die grootste geveg op die Afrika-kontinent sedert die einde van die Tweede Wêreldoorlog. Die Suid-Afrikaanse weermag, wat met die steun van die Amerikaners opgeruk het, moes terugtrek.

Die Kubaanse bydrae was enorm en hulle moes ná hulle hulp in die stryd vir die erkenning van Angola se soewereiniteit, al hulle magte ná die Suid-Afrikaanse weermag se nederlaag by Cuito Cuanavale onttrek. Die Sowjetunie se bydrae was ook enorm. Die bou van die radar(verklikker)-netwerk en die gevegsvliegtuigbeskerming wat Angola lugoormag teen Suid-Afrika gebied het, was krities. Op 'n sielkundige vlak was dit in suidelike Afrika belangrik dat wit Suid-Afrikaners deur koeëls doodgemaak kon word wat deur swart Afrikane en swart Kubane afgevuur is. Om wit te wees, het nie apartheid se soldate koeëlvas gemaak nie.

In 1988, een maand voor die einde van Ronald Reagan se presidentskap, is die driesydige verdrag (Driesydige Verdrag), wat Namibië se onafhanklikheid verseker het, deur Angola, Kuba en Suid-Afrika in New York onderteken. Die verdrag het voorsien vir die onttrekking van alle Kubaanse militêre personeel binne 30 maande. Die linkse, ANC-goedgesinde regering in Angola het aan bewind gebly en ons saak is gewen.

[Uit *The Mission: A Life for Freedom in South Africa* deur D Goldberg]

BRON 2B

Die bron hieronder is 'n uittreksel uit Fidel Castro se biografie, *My Life – Fidel Castro*, deur I Ramonet. Dit verduidelik hoe die Sowjetunie Kubaanse troepe ondersteun het om die ondersteuning wat Amerika aan Suid-Afrika gedurende die Slag van Cuito Cuanavale gegee het, teen te staan.

Die regering van die Verenigde State van Amerika het 'n geheime plan geïmplementeer om die wettige belange van die Angolese te vermorsel en 'n skynmarionetregering ('puppet government') daar te stel. 'n Sleutelpunt was 'n Amerikaanse alliansie met Suid-Afrika om sekere organisasies wat deur die Portugese koloniale regime geskep is, op te lei en toe te rus om Angola se onafhanklikheid te dwarsboom en dit in 'n kondominium (huis) vir Mobutu, die diktator van die Kongo en Suid-Afrikaanse fascisme en apartheid te verander. 'n Suid-Afrika wie se troepe Washington nie gehuiwer het om te gebruik om Angola binne te val nie.

Terwyl hulle in Angola was, het die Amerikaners reëlings getref om verskeie atoombomme, soortgelyk aan dié wat in Hiroshima en Nagasaki gebruik is, na Suid-Afrika oor te plaas. Ons het aangeneem en voorsorgmaatreëls getref dat die Suid-Afrikaners 'n kernwapen op ons troepe in Cuito Cuanavale sou laat val.

... Alhoewel die Sowjetunie nie geraadpleeg is oor Kuba se besluit om troepe na Cuito Cuanavale te stuur nie, het hulle later besluit om wapens vir die skep van die Angolese weermag te verskaf, en hulle het deur die hele oorlog positief gereageer op sekere van ons versoeke vir militêre materiaal. Daar het geen moontlikheid van 'n suksesvolle uitkoms in Angola bestaan sonder die politieke en logistieke ondersteuning van die Sowjetunie teen die magsaggressie van Suid-Afrika uit die suide en Mobutu uit die noorde nie.

Die oorweldigende oorwinning by Cuito Cuanavale en veral die verpletterende (vernederende) opmars deur die magtige front van Kubaanse troepe in suidwes-Angola het 'n einde gemaak aan buitelandse militêre aggressie teen daardie land. Die vyand moes hulle gewone arrogante geboelie sluk en om die onderhandelingsstafel gaan sit.

[Uit *My Life – Fidel Castro* deur I Ramonet]

BRON 2C

Die foto hieronder is op 22 Desember 1988 deur die Verenigde Nasies se fotograaf, J Isaac, geneem. Dit toon die verteenwoordigers van Suid-Afrika, die Verenigde Nasies, die Verenigde State van Amerika, Angola en Kuba wat die Driesydige Verdrag onderteken.

Sittend, van links na regs is: Minister van Verdediging, Generaal Magnus Malan (Suid-Afrika); Minister van Buitelandse Sake, Roelof Frederik Botha (Suid-Afrika); die Sekretaris-generaal van die VN, Javier Perez De Cuellar; Minister van Buitelandse Sake ('Secretary of State'), George Shultz (Amerika); Minister van Buitelandse Sake, Alfonso Van Dunem (Angola); Generaal Antonio dos Santos Franca (Angola); Minister van Buitelandse Sake van Kuba, Isidoro Malmierca Peoli; en Generaal Abelardo Colomé Ibarra (Kuba).

[Uit <https://www.google.com/imegres?q=tripatite%20accord%201988>.
Toegang op 10 Maart 2024 verkry.]

BRON 2D

Die uittreksel hieronder is uit 'n toespraak wat Nelson Mandela op 26 Julie 1991 by 'n byeenkoms in Matanzas, Kuba, gelewer het. Dit fokus op hoe die nederlaag van die Suid-Afrikaanse Weermag (SAW) by Cuito Cuanavale die magsbalans in die streek van suidelike Afrika verander het.

Ek was in die tronk toe ek die eerste keer gehoor het van die massiewe hulp (steun) wat die Kubaanse internasionalistiese magte aan die mense van Angola verskaf het, op só 'n skaal dat 'n mens gehuiwer het om te glo, toe die Angolese (MPLA) in 1975 gesamentlik deur Suid-Afrika aangeval is, het die Amerikaanse Intelligensiediens ('CIA') die National Liberation Front of Angola (FNLA), die huursoldate (guerrillas), die National Union for the Total Independence of Angola (UNITA) en Zairese troepe gefinansier.

Ons het geweet dat die Kubaanse magte kort nadat die 1975-inval afgeweer is, gewillig was om te onttrek, maar die voortgaande aggressie van die Suid-Afrikaanse regering het dit onmoontlik gemaak. Julle teenwoordigheid en die versterking deur julle magte by die Slag van Cuito Cuanavale was waarlik van groot historiese belang. Dit is welbekend dat die regering se reaksie op ons wettige demokratiese eise was om, onder meer, ons leierskap van verraad aan te kla ...

Ons het talle Westerse regerings vir hulp genader toe ons wou wapens opneem, maar ons kon nooit iemand behalwe die mees junior ministers spreek nie. Met ons besoek aan Kuba is ons deur die mees senior beamptes ontvang en hulle het onmiddellik wat ons ook al wou hê en nodig gehad het, aangebied. Dit was ons vroegste ondervinding van Kubaanse internasionalisme. Die beslissende nederlaag by Cuito Cuanavale het die magsbalans in die streek verander en die kapasiteit van die Suid-Afrikaanse regime om hulle bure te destabiliseer, verklein. Hierdie kombinasie, saam met ons mense se stryd in die land, was deurslaggewend om die Suid-Afrikaanse regering te laat beseef dat hulle sou moes praat.

[Uit *How Far We Slaves Have Come* deur N Mandela en F Castro]

VRAAG 3: WAAROM HET BURGERREGTE-OPTOGGANGERS IN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA (VSA) DIE OPMARS NA WASHINGTON OP 28 AUGUSTUS 1963 GEORGANISEER?**BRON 3A**

Die uittreksel hieronder is uit 'n oudio-opname, *Tape 108/843*, deur die hoofde van die tien Burgerregtebewegingsorganisasies. Dit lê klem op die belangrikheid van die opmars en die aandrang op dissipline deur die optoggangers gedurende die Opmars na Washington vir Werk en Vryheid op 28 Augustus 1963.

Die Opmars na Washington van 28 Augustus is meer as net 'n betoging. Dit is 'n geesdriftige petisie in lewende lywe van die duisende burgers van beide rasse wat uit alle dele van ons land teenwoordig sal wees. Dit sal ordelik, maar nie onderdanig (ondergeskik) wees nie. Dit sal trots, maar nie arrogant (met 'n groot kop) wees nie. Dit sal gewelddoos, maar nie skugter (bang) wees nie. Dit sal verenig wees ten opsigte van doelwitte en gedrag, maar nie versplinter (verskeurd) in groepe en individuele mededingers nie. Dit sal uitgesproke, maar nie bakleierig (gewelddadig) wees nie.

Ons, die ondergetekendes, wat die Opmars na Washington beskou as die bymekaarbring (bymeekaarmaak) van die drome, hoop, ambisies, trane en gebede van miljoene wat vir hierdie dag gelewe het, dring by lede, volgelinge en goedgesindes van ons verskillende organisasies aan om die Opmars 'n gedissiplineerde en doelgerigte betoging te maak.

Ons doen 'n beroep op almal, swart en wit, om provokasie (aanhitsing) tot wanorde en geweld te weerstaan. Ons vra dat hulle sal onthou dat bese mense vasbeslote is om hierdie Opmars swart te smeer en om die saak van gelykheid in onguns te bring (twyfel daaroor te laat ontstaan) deur doelbewuste pogings om wanorde te veroorsaak (begin). Ons dring aan op selfdissipline, sodat niemand in ons geledere (groep), al is hulle hoe entoesiasies, die oorsaak van wanorde is nie.

Ons dring aan op weerstand teen die pogings van diegene wat, alhoewel hulle nie vyande van die Opmars is nie, dit dalk wil gebruik om sake te bevorder wat nie primêr aan burgerregte of die welstand van ons land toegewy is nie. Ons versoek almal wat in Washington of in die gees tuis aanwesig is om die saak bo alles te stel.

[Uit Meetings: *Tape 108/843*. Civil Rights, 28 Augustus 1963]

BRON 3B

Die bron hieronder is uit die boek, *The Civil Rights Movement – An Illustrated History*, deur B Wilkinson. Dit fokus op hoe aktiwiteite op die dag van die Opmars na Washington verloop het, onder meer die leier van die 'I Have a Dream'-toespraak deur Martin Luther King Jr.

Sowat 250 000 burgerregte-aktiviste, wat deur Martin Luther King Jr. gelei is, het op 28 Augustus by die Lincoln Memorial saamgekom om volle burgerregte vir swartes te eis. 'Werk en vryheid' was die kreet van die protesgangers, wat 50 000 wittes ingesluit het. Hulle is deur 'n groot groep ondersteuners toegesprek, onder andere arbeidsleier Walter Reuther, geestelikes van baie gelowe, folksanger Joan Baez en gospelsanger Mahalia Jackson.

Die onvergeetlike sluitingsrede is deur dr. King gelewer wat die volgende jaar die Nobelvredeprys sou ontvang. Op aandrang van Mahalia Jackson wat van die podium (verhoog) uitgeroep het: 'Vertel hulle van jou droom, Martin! Vertel hulle van die droom!', het hy sy voorbereide teks (toespraak) eenkant toe geskuif en die reuse (groot) skare tot tranen en vervoering (groot blydschap) beweeg met die woorde: 'Ek Het 'n Droom dat hierdie nasie sal opstaan en die ware betekenis van hulle geloof sal uitleef: "Ons glo dat hierdie waarhede vanselfsprekend is – dat alle mense gelyk geskep is." ... Ek Het 'n Droom dat my vier kindertjies eendag in 'n nasie sal woon waar hulle nie volgens die kleur van hulle vel nie, maar volgens die inhoud van hulle karakter beoordeel sal word. Ek Het vandag 'n Droom.' ...

'Wanneer ons vryheid laat weerklink, wanneer ons dit van elke dorpie en elke gehuggie, van elke staat en elke stad laat weerklink, sal ons die dag bespoedig wanneer al God se kinders, swart mense en wit mense, Jode en nie-Jode, Protestante en Katolieke, almal kan hande vat en die woorde van die ou Neger geestelike liedjie sing: 'Uiteindelik vry! Uiteindelik vry! Dank die almagtige God, ons is uiteindelik vry.' '

[Uit *The Civil Rights Movement – An Illustrated History* deur B Wilkinson]

BRON 3C

Die foto hieronder is uit 'n boek met die titel *The Day They Marched*, deur DE Saunders. Dit toon burgerregte-optogangers met plakkate gedurende die Opmars na Washington op 28 Augustus 1963.

[Uit *The Day They Marched* deur DE Saunders]

**GEEN VSA-GELD OM
JIM CROW TE LAAT
GROOT WORD NIE**

**ONS EIS
STEMREG NOU!**

**ONS EIS 'N EINDE AAN
POLISIEWREEDHEID
NOU!**

**ONS BETOOG VIR
WERK VIR ALMAL
NOU!**

**ONS BETOOG VIR HOËR
MINIMUM LONE-
DEKKING VIR ALLE
WERKERS NOU!**

**ONS BETOOG VIR
GEÏNTEGREERDE
SKOLE NOU!**

BRON 3D

Die bron hieronder is 'n persverklaring deur President Kennedy wat op 29 Augustus 1963 in *The New York Times* verskyn het. Dit maak dit duidelik hoe beïndruk President Kennedy was met die manier waarop die Opmars na Washington verloop het.

ONMIDDELLIKE VRYSTELLING**28 AUGUSTUS 1963****Kantoor van die Withuis-perssekretaris****DIE WITHUIS****VERKLARING DEUR DIE PRESIDENT**

Ons was vandag in Washington die getuies van tienduisende Amerikaners ... beide Neger* en wit ... wat hulle reg uitgeoefen het om vreedsaam bymekaar te kom en die mees wydverspreide aandag moontlik op 'n groot nasionale kwessie te vestig. Wat vandag anders is, is die verskerpte en wydverspreide openbare bewustheid van die behoefte daaraan om vorentoe te beweeg om hierdie doelwitte te bereik ... doelwitte wat ouer as hierdie nasie is.

'n Mens kan nie help om beïndruk te wees met die diepe vurigheid (passie) en die stille waardigheid wat die duisende gekenmerk het wat van regoor die land in die Nasie se Hoofstad byeengekom het om hulle geloof en vertroue in ons demokratiese regeringsvorm te toon nie. Die leiers van die organisasie wat die Opmars gesteun het en almal wat daaraan deelgeneem het, verdien ons waardering vir die gedetailleerde voorbereidings wat getref is om dit moontlik te maak en vir die ordelike wyse waarop dit uitgevoer is.

Die Uitvoerende Tak van die Federale Regering sal voortgaan met hulle pogings om meer werkseleenthede te bekom en om diskriminasie in indiensnemingspraktyke te elimineer, twee van die primêre doelwitte van die Opmars. Daarby sal ons pogings om die verordening (aanneming) van die wetsvoorstelle wat aan die Kongres gemaak is, gehandhaaf word, nie net ten opsigte van die Civil Rights Bill nie, maar ook voorstelle om die Manpower Development and Training Program en die Youth Employment Bill uit te brei en te versterk, wysigings aan die beroepsonderwysprogram, die stigting van 'n werk-studieprogram vir jongmense van hoërskoolouderdom en die verstewiging van die bepalinge van volwasse basiese onderwys.

[Uit *The New York Times*, 29 Augustus 1963]

***Neger:** 'n Neerhalende naam wat in die verlede in die VSA gebruik is om na swart Amerikaners te verwys.

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

Fisher, P. 1998. *The Great Power Conflict After 1945* (Nelson Thornes Publishers, Gloucestershire)

Goldberg, D. 2010. *The Mission: A Life for Freedom in South Africa* (STE Publishers, Suid-Afrika)

https://www.geoffhook.com/archive/get_archive.cgi?image=1961/08/jeff290861

<https://www.google.com/imegres?q=tripatite%20accord%201988>

The Independent-koerant, 12 Augustus 2006

Mandela, N en Castro, F. 1991. *How Far We Slaves Have Come* (Kwela Books, Kaapstad)

Meetings: *Tape 108/843*. Civil Rights, 28 Augustus 1963

Ramonet, I. 2007. *My Life – Fidel Castro* (Penguin Books, Londen)

Rhodes, D. 2015. 'Berlin Local Life', *Travel Guide* (Lonely Planet Publishers, Stad van Berlyn)

Saunders, DE. 1963. *The Day They Marched* (Johnson Publishing Company, New York)

The New York Times, 29 Augustus 1963

Wilkinson, B. 1997. *The Civil Rights Movement – An Illustrated History* (Crescent Books, New York)